

כתובות צו

עניין: המונע תלמידו מלשמשו

מהר"ל חידושי אגדות

המונע תלמידו מלשמשו (צ"ו ע"א). אמר ר' חייא בר מונע ממנו חסד. יש לך להבין דבר זה, כי התלמיד יש לו חיבור וצירוף אל הרב כאשר הוא משמש לו, ולפיכך הרב המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד, כי דבר זה חסד גמור הוא, כי אין לך חסד יותר מזה שיהיה אל התלמיד צירוף וחיבור אל הרב, לפי שהם נבדלים זה מזה כאשר זה רב וזה תלמיד, ולכך המונע החבור הזה מונע ממנו חסד.

מנחות כז.

מיתובי ד' מינין שבולבב ב' מהן עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהו כולן באגודה אחת וכן ישראל בהרצאה עד שיהו כולן באגודה אחת שנאמר ה' הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ

ויקרא רבה ל, יב

בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. וערבי נחל, אלו ישראל. מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא יקשרו פלם אגדה אחת והן מכפרין אלו על אלו. ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה, ה'א הוא דכתיב (עמוס ט ו) הבונה בשמים מעלותיו, ואימתי הוא מתעלה, כשהן עשויין אגדה אחת, שנאמר (שם) ואגדתו על ארץ יסדה. לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון.

הפלאה

שם בנמרא כל המונע וכו'. ענינו לפי פשוטו לפי שאח"ל בפסוק ובו תדבקון וכי אפשר לדבק בשכינה. אלא הדבק בת"ח. צריך להבין מאי זה קושי' הלא ענין הדבקות הוא האהבה נפלאה כי תדבק נפשו ולוויה דבר זה מן הנמנע בנשמת רוח חיים חלק אלוהי ממעל. והרי פירושה הוא יותר מזה שאמרו הדבק בת"ח וזנה מקיים ובו תדבקון. והלמלא מקרא כתוב ח"א לאמרו לומר שהדבק בת"ח הוא נקרא דבק בה' ענמו יתברך. ותו וכי מצות עשה זו לא יהי' אלא בתלמידים או בשאר אנשים ולא בחכמים עצמם ואל מי ידבקו כיון שהם מלמדים אחרים וכי מרע"ה לא הי' מזהו על ובו תדבקון ויראה הענין הוא כי התורה ניתנה לכל ישראל וכולם מצווים על מצות ובו תדבקון כאמור ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולם וגו'. וע"ז יהי' קושיהם כי הת"ח העוסקים בתורה תמידי והם דברי אלהים חיים כמ"ש צוהר הוא ואורייתא חד. ח"א הוא מתדבק נפשו בחלקו בתורה שהוא שורש נשמתו כידוע אבל יתר העם שאינם מגיעים למעלה זו. או אפי' העוסק בתורה והוא מן התלמידים שלא שמשו עדיין כל דבר אשר לא ישיגו אור התורה אף שעוסקים בה. הוא מן הנמנע שידבק בשורש נשמתו אך ע"ז נאמר יעקב חבל נחלתו כמו שהחבל חזק ומאוד והוא ע"י דביקות נייח בנייח. כן ישראל כל אחד מתדבק בדריק וחכם ממנו בשמושו ודביקות אלוו זה בזה עד כי יתחזקו ויעלו כולם בחבל נחלת ה' ובו תדבקון וזה שאמרו חז"ל במרע"ה שאמר לכל ישראל ובו תדבקון והוא מן הנמנע אס לא ע"י דביקות ת"ח ככ"ל וכן הי' בקירוב העליון ודביקות הנפלא שהי' בעת קבלת תורתנו הקדושה כי העמיד משה מעמד ומצב כ"א לפי הכנתו ויכלתו לקבל אור התורה זה מזה והאסיר אותן מאוד לכל ירסו כ"א ממצב אל ה' לראו'. כמפירש אלנינו בס"ד בחור' צפ' יתרו וכן הוא לעתי' בהתגלה כבודו אלינו כאמר כי עין בעין יראו בשבט ה' ליון פי' עין הוא ראי' השגה כ"א ישיג ע"י חזירו הגבוה ממנו במעלה עד שיגיע ראי' השכלית עין בעין זה בזה לכולם כאחד כאמור ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו ר"ל בהיותם יחדיו ושיגו כולם זה מזה. וכן הוא הענין ביראת ה' שאח"ל את ה' אלהיך לרבות ת"ח להיות כי היראה העליונה היא יקרה מאוד ולא ישיגו אלא בזה ע"י כמ"ש וסביבו נשערה מאוד ואמרו' איהו יראה מילתא זוטרתא הוא אין לגבי משה מילתא זוטרתא ע"כ הזהיר הש"י על מורא מקדשו כי ע"י בה"מ הי' השגה גדול' ביראת ה' כמ"ש חז"ל מן המקדש אתה מתירא אלא ממי שהזהיר עלי' והוא ע"י השראתו במקום שהוא כמ"ש וירא ויאמר מה נורא המקום הזה. ויותר מזה ע"י מורא ת"ח כמ"ש חז"ל את ה' אלהיך לרבות ת"ח. ועי"ז ישיג למורא שמים כמ"ש מורא רבן כמור' שמים ואמרו חז"ל בפסוק נורא אלהים ממוקדשיך ח"א ממוקדשיך אלא ממוקדשיך שהם הת"ח וזנה מוצן סיפא דקרא אל ישראל הוא נותן עוז ותעזמות לעם ע"ד שאמרו חז"ל מניין שהקב"ה קראו ליעקב אל שנא' ויקרא לו אל אלהי ישראל מי קראו אל אלהי ישראל ר"ל ע"י שם אל שנכלל בשם ישראל והוא מורה על הת"ח כמ"ש ישראל יהיה שמך כי שרית עם אלהים וגו'. ויתר העם נקראים בשם יעקב כידוע. והם ג"כ מקבלי' מישראל ונקראי' בשם אל ע"י דבקותם זה בזה וז"ש מי קראו ליעקב אל. אלהי ישראל שהוא ע"י הת"ח הדבקים בהם. וכמופירש אלנינו בחדושי תורה פ' בלק בפסוק לכה חרה לי' יעקוב וגו' וא' ע"ז מה אקוב לא קבה אל ע"ש וזהו שא' נורא אלהים ממוקדשיך ע"י התלמידי חכמים אל ישראל הוא נותן עוז וגו'. ר"ל שם שנישראל הוא נותן וגו'. ונקראי' ע"ז כולם בשם אל וזנה מוצן דבריה' הכל שהמונע תלמידו מלשמשו שהשימוש הוא דבקות התנמוד ברבו. וכשמנעו מונע ממנו וידת החסד שהוא מדת האהבה ודבקות ואמנם נכלל בשימו' ג"כ מורא ת"ח כמ"ש כל מלאכות שהעבד עושה לרבו וכו' שהוא בחינת מורא כמ"ש ואם אדוני אני אי' מוראי וזהו שא' אף פורק ממנו יראת שמי' זהו פשוטו ויש בו רמז שאותיות מנ"ע מתחלפי' בחאותיות למ"ס הסמוכים להם בה"כ שאותיות מנ"ע הם אחר אותיות למס וענין החלפות זה יש בו דבר נפלא. ומצוהר בחידושי תורה אשר חנני ה' צפ' וישלח בפסוק ואחות לוטן תמנע ואין כאן מ קומו.

